

A large circular graphic composed of three overlapping circles. The outermost circle is light blue, the middle one is orange, and the innermost one is dark blue. The text is centered within the dark blue circle.

**PRELIMINARNI
IZVEŠTAJ
O MONITORINGU
IZBORNOG DANA
PARLAMENTARNI IZBORI
24. APRIL 2016.**

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	2
2. POLITIČKI KONTEKST	3
3. IZBORNO ZAKONODAVSTVO I ADMINISTRACIJA	4
4. CRTA POSMATRAČKA MISIJA «GRAĐANI NA STRAŽI» KAKO PRATIMO IZBORNI PROCES	5
4.1 PERIOD PRE IZBORNOG DANA	5
4.2 IZBORNI DAN – 24. APRIL 2016. GODINE	5
4.3 PERIOD POSLE IZBORNOG DANA	6
5. PRELIMINARNI NALAZI	6
5.1 IZLAZNOST I REZULTATI	6
5.3 PROCES GLASANJA	9
5.4 PROCES ZATVARANJA BIRAČKIH MESTA I PREBROJAVANJE GLASOVA.....	10
6. PREPORUKE	11
7. O CRTA	12

1. SAŽETAK

CRTA posmatračka misija "Građani na straži" je 24. aprila 2016. godine pratila vanredne parlamentarne izbore na teritoriji cele Srbije¹. Na dan izbora, CRTA posmatračka misija "Građani na straži" imala je 900 akreditovanih i obučeni kratkoročnih posmatrača raspoređenih na osnovu slučajnog i reprezentativnog uzorka na 450 biračkih mesta, kao i 34 mobilna tima koja su posmatrala izborna dešavanja van biračkih mesta u svim okruzima u Srbiji.

Na osnovu prikupljenih podataka sa celog uzorka, CRTA posmatračka misija „Građani na straži“ smatra da je izborni dan sproveden uglavnom u skladu sa zakonom.

Tokom izbornog dana, primećene su nepravilnosti na ukupno četiri odsto biračkih mesta u Srbiji. Iako široko rasprostranjene, ove nepravilnosti nisu toliko velike da bi se moglo govoriti o značajnijem uticaju na opštu regularnost izbornog procesa. S druge strane, postojanje ovih nepravilnosti bi, imajući u vidu privremene rezultate saopštene od strane Republičke izborne komisije (RIK)² mogle da utiču na konačne rezultate izbora. Osim toga, izborni dan u Srbiji je obeležen i opštom atmosferom nepoverenja građana u izborni proces, o čemu svedoči veliki broj komentara, pitanja i nedoumica građana koji je upućen posmatračkoj misiji, ali i podeljen u javnosti putem društvenih mreža.

Otvaranje biračkih mesta za glasanje na vanrednim parlamentarnim izborima u Srbiji prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama dok su na nekoliko biračkih mesta zabeležene nepravilnosti: kašnjenje sa otvaranjem, kontrolni listić nije ubačen u glasačku kutiju, problemi u raspodeli dužnosti članova biračkih odbora na biračkom mestu.

Na većini biračkih mesta proces glasanja je protekao u skladu sa zakonskim okvirom, predviđenim procedurama za sprovođenje izbora i pravilima o radu biračkih odbora. Na 96 odsto biračkih mesta procedura glasanja je bila u skladu sa pravilima propisanim od strane Republičke izborne komisije.

Međutim, tokom dana je zabeležen niz incidenata, propusta i nepravilnosti koje ukazuju na ozbiljno nepoštovanje principa neotuđivosti glasačkog prava i principa „jedan birač – jedan glas“, kao i procedure za identifikaciju birača. Na ukupno četiri odsto biračkih mesta zabeležene su ozbiljne nepravilnosti kao što su glasanje bez prethodnog utvrđivanja identiteta birača, glasanje birača koji su već glasali na nekom drugom biračkom mestu (postojanje nevidljivog spreja na ruci birača), izostanak korišćenja UV lampe i fotografisanje glasačkih listića, kao i slučajevi vođenja kampanje na manje od 50 metara od biračkog mesta.

Tokom izbornog dana posmatračkoj misiji se obratio veliki broj građana sa informacijama da nisu mogli da glasaju jer nisu bili na izvodu iz biračkog spiska na svom biračkom mestu, iako su tvrdili da su prethodnom proverom utvrdili da se nalaze u elektronskoj bazi koja je dostupna na sajtu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave. Nakon ovih informacija, posmatračka misija je kroz svoju mrežu posmatrača na biračkim mestima dodatno proverila ove informacije. Na osnovu informacija dobijenih od posmatrača na 20 odsto biračkih mesta birači su tvrdili da su se pre dolaska na biračko mesto uverili da su upisani u birački spisak (uvidom u elektronsku bazu na sajtu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave), ali se njihovo ime nije nalazilo u izvodu iz biračkog spiska na samom biračkom mestu. Kada se uzme u obzir ukupan broj ovakvih slučajeva koje su posmatrači registrovali, njihova zastupljenost odnosi se na 0.32 odsto birača koji su upisani u birački spisak. Ovaj identifikovani problem ukazuje na ozbiljne nedostatke biračkog spiska, njegovu administraciju i ažuriranje.

Zatvaranje biračkih mesta nakon završetka glasanja na vanrednim parlamentarnim izborima u Srbiji prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama bez zabeleženih većih nepravilnosti.

¹ Posmatračka misija „Građani na straži“ nije imala posmatrače na teritoriji AP Kosovo i Metohija, kao ni na biračkim mestima u dijaspori.

² http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/izbori-2016/Tabela1_privremena_bez_mandata.pdf

Analiza izbornog dana upućuje na potrebu da se pristupi ozbiljnoj reviziji izbornih pravila i propisa – zakonodavnog i institucionalnog okvira, kako bi se u narednim izbornim ciklusima vratilo poverenje građana u izborni proces, ali i unapredio sam kvalitet izbornog procesa.

2. POLITIČKI KONTEKST

U Srbiji su se 24. aprila 2016. godine održali 11. parlamentarni izbori od uspostavljanja višestranačkog sistema 1990. godine. Uz vanredne parlamentarne, istog dana su se održali i redovni pokrajinski, kao i redovni izbori za lokalne parlamente.

Ove izbore Srbija je dočekala po prvi put kao zemlja kandidat za pristupanje Evropskoj Uniji (EU), sa prva dva otvorena poglavlja u tom procesu.³ Poglavlje 32 odnosi se na finansijsku kontrolu, dok je poglavlje 35 posvećeno normalizaciji odnosa sa Prištinom, što se u prošlosti pokazalo kao izvor tenzija u odnosima Srbije i EU. Od Vlade, formirane nakon ovih izbora, očekuje se da nastavi proces EU integracija. Ne treba zaboraviti činjenicu da Srbiju tek čekaju pregovori oko poglavlja 23 i 24, koji će ozbiljno poremetiti tradicionalne odnose u društvu, i bilo koja Vlada koja bude formirana nakon izbora će se naći pred ozbiljnim izazovima. Izbeglička kriza i globalna ekonomska kriza su takođe imale uticaj politički kontekst i za posledicu su imale pad poverenja u EU integracije i porast anti-evropskih/pro-ruskih snaga u Srbiji⁴.

Politički kontekst pred izbore 24. aprila obeležilo je i nisko poverenje u institucije. Na osnovu istraživanja javnog mnjenja⁵ poverenje od nešto više od 10% birača u političke partije, parlament i sudstvo je jedno od najnižih u regionu. Poverenje u Predsednika i Vladu je bilo malo veće, ali ne drastično, i iznosilo je nešto više od 20% birača. Jedini izuzetak je bio Predsednik Vlade Aleksandar Vučić, u koga je, na osnovu istraživanja javnog mnjenja, poverenje imalo više od polovine birača.

Smanjenje učešća birača na izborima je zabeleženo već na izborima 2014. godine pa je, zbog svega navedenog, postojala zabrinutost da će se taj trend nastaviti. Izlaznost birača na parlamentarne izbore od 2000. do 2012. godine je bila bez većih oscilacija⁶ sa srednjom vrednošću od 3,948,221 birača. Na parlamentarnim izborima 2014. godine učestvovalo je 3,590,717 birača, što je za više od 350,000 birača manje od srednje aritmetičke izlaznosti birača na parlamentarnim izborima u poslednjih 15 godina. Osim značajnog porasta apstinencije na izborima, bio je primećen i osetan porast nevažećih glasačkih listića (tzv. Beli listići), što je zajedno sa porastom apstinencije u kontekstu manjka poverenja u institucije ukazivalo na porast nezadovoljnih i razočaranih aktivnih birača.

Na političkom planu bila je primetna konsolidacija dela leve političke opcije (Socijaldemokratska stranka bivšeg Predsednika Srbije Borisa Tadića je na izbore izašla u koaliciji sa Liberalno-demokratskom partijom i Ligom socijal-demokrata Vojvodine), ali i rast podrške desnici koja od prethodnih izbora nije bila zastupljena u parlamentu.

Jedno od ključnih pitanja svih izbora, pa i ovih, jeste ravnomerna zastupljenost stranaka u medijskom prostoru, nenavijački i kritički stav medija prema svima, bez obzira da li su na vlasti ili ne, kao i stalno jačanje institucija zaduženih za kontrolu izbornog procesa u svim njegovim aspektima.

³ Jedan od najvažnijih datuma za period između dva izborna ciklusa je 21. januar 2014. godine kada je doneta odluka o početku pristupnih pregovora sa Evropskom Unijom. Nakon ovog, po mnogima "istorijskog datuma", Srbija je tek krajem 2015. godine otvorila prva dva poglavlja - 14. decembra 2015. godine otvoreno je Poglavlje 32 o finansijskom nadzoru, i Poglavlje 35 o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine.

⁴ Na osnovu omnibus istraživanja agencije IPSOS Strategic Marketing beleži se pad procenta birača koji bi glasali za članstvo u EU od gotovo 10% u poređenju sa 2014. godinom, i više od 15% u poređenju sa 2010. godinom. U istom periodu pozitivan stav prema Rusiji je porastao za više od 20%.

⁵ Regionalno istraživanja agencije IPSOS Strategic Marketing za potrebe Nacionalnog Demokratskog Instituta iz 2015. godine.

⁶ Pogledati podatke o izlaznosti birača na veb stranici Republičke izborne komisije.

Cilj posmatračke misije „Građani na straži“ je da kroz nezavisno i objektivno praćenje i izveštavanje informiše građane o kvalitetu i demokratičnosti celokupnog izbornog procesa, i da omogući građanima da procene kvalitet celokupnog izbornog procesa u odnosu na važeću zakonsku regulativu i međunarodne prakse za slobodne, fer i demokratske izbore.

3. IZBORNO ZAKONODAVSTVO I ADMINISTRACIJA

Izbori za Narodne poslanike Republike Srbije, za poslanike skupštine autonomne pokrajine Vojvodine, odnosno za odbornike skupština opština/gradova i gradskih opština⁷ održani su u Republici Srbiji kao jednoj izbornoj jedinici. Izbori su se odvijali primenom proporcionalnog izbornog sistema, glasanjem za izborne liste i raspodelom mandata srazmerno broju glasova koje su dobile izborne liste. Mandati se raspodeljuju primenom sistema najvećeg količnika (tzv. D`Ontov sistem). U raspodeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 5% glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali. Izuzetak su izborne liste političkih stranaka ili koalicija nacionalnih manjina, koje mogu učestvovati u raspodeli mandata kada su osvojile manje od 5% glasova od ukupnog broja glasova birača koji su glasali (princip tzv. prirodnog praga).

Rokovi za sprovođenje izbornih radnji su počeli danom raspisivanja izbora, što je u slučaju izbora za poslanike Narodne skupštine bio 4. mart 2016. godine. U okviru svoje nadležnosti, Republička izborna komisija (RIK) je donela Rokovnik za vršenje izbornih radnji u postupku sprovođenja izbora u kom su sistematizovani svi rokovi predviđeni izbornim propisima, a u cilju preglednosti i pomoći učesnicima izbornog procesa za preduzimanje određenih izbornih radnji.

Izbori za poslanike Narodne skupštine su prevashodno uređeni Zakonom o izboru narodnih poslanika i Uputstvom za sprovođenje izbora za poslanike Narodne skupštine, kojima se bliže uređuje postupak za sprovođenje izbora, i Poslovníkom Republičke izborne komisije. Izbori za poslanike skupštine autonomne pokrajine Vojvodine su uređeni Statutom autonomne pokrajine Vojvodine, Odlukom o izboru poslanika u skupštinu autonomne pokrajine Vojvodine, Uputstvom za sprovođenje izbora za poslanike u skupštinu autonomne pokrajine Vojvodine i Poslovníkom pokrajinske izborne komisije. Izbori za odbornike skupština opština/gradova i gradskih opština su uređeni Zakonom o lokalnim izborima, Zakonom o izboru narodnih poslanika i Poslovnícima izbornih komisija opština/gradova/gradskih opština. Na Kosovu i Metohiji su se održali samo izbori za poslanike Narodne skupštine. Radi sprovođenja izbora na Kosovu i Metohiji, RIK je doneo posebno Uputstvo za sprovođenje glasanja na izborima za narodne poslanike Narodne skupštine, raspisanim za 24. april 2016. godine, na teritoriji Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija.

Organi za sprovođenje parlamentarnih izbora su Republička izborna komisija (RIK) i birački odbori (BO), koji rade u stalnom i proširenom sastavu. Rad biračkih odbora, na svim nivoima, sprovodio se na biračkim mestima koje je odredio RIK, u skladu sa Zakonom o izboru narodnih poslanika i Uputstvom za sprovođenje izbora za narodne poslanike Narodne skupštine. Izbori za narodne poslanike Narodne skupštine, izbori za odbornike skupština jedinica lokalne samouprave i izbori za poslanike u skupštinu autonomne pokrajine Vojvodine, sprovodili su birački odbori koje je obrazovao RIK, prema Odluci o koordiniranom sprovođenju izbora. RIK je doneo Pravila o radu biračkih odbora za koordinirano sprovođenje izbora, kojima se bliže uređuje rad biračkih odbora u sprovođenju izbora.

Birački spisak je regulisan Zakonom o jedinstvenom biračkom spisku i Uputstvom za sprovođenje izbora za narodne poslanike Narodne skupštine. Jedinstveni birački spisak predstavlja javnu ispravu u kojoj se vodi jedinstvena evidencija državljana Republike Srbije koji imaju biračko pravo. Birački spisak vodi ministarstvo nadležno za poslove uprave. Međutim, do zaključenja biračkog spiska (8. april 2016. godine u 24 časa), birače koji nisu upisani u birački spisak upisivala je opštinska/gradska uprava nadležna prema mestu prijavljenog prebivališta birača. Od zaključenja biračkog spiska tj. od 9. aprila 2016. godine, pa do 20. aprila 2016. godine u 24 časa, odnosno do 72 časa pre dana održavanja izbora, birače je u birački spisak upisivalo Ministarstvo

⁷ Lokalni izbori nisu bili održani u 14 lokalnih samouprava u kojima su održani vanredni lokalni izbori u periodu od 2013. do 2015. godine: Beograd, Zaječar, Aranđelovac, Bor, Vrbas, Kovin, Kosjerić, Lučani, Majdanpek, Medveđa, Mionica, Negotin, Odžaci i Pećinci.

državne uprave i lokalne samouprave. Takođe, Republička izborna komisija je u skladu sa Uputstvom za sprovođenje izbora bila nadležna da objavi ukupan broj birača koji imaju pravo glasa na izborima raspisanim za 24. april 2016. godine. Birači su na dan izbora glasali na 8377 biračkih mesta. Od toga je 29 biračkih mesta bilo u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija, a 38 biračkih mesta u inostranstvu.

4. CRTA POSMATRAČKA MISIJA «GRAĐANI NA STRAŽI» KAKO PRATIMO IZBORNI PROCES

Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost - CRTA je pratio celokupan izborni proces u okviru posmatračke misije „Građani na straži“.

4.1 PERIOD PRE IZBORNOG DANA

Tokom predizbornog perioda dugoročni posmatrači su pratili više aspekata izbornog procesa: izbornu kampanju (opšte informacije u vezi sa kampanjom, glavne teme kampanje, generalnu atmosferu kampanje, slučajeve neregularnosti, ali i slučajeve teških povreda izbornog zakona tokom izvođenja kampanje), rad izborne administracije, korišćenje javnih resursa u kampanji i izveštavanje medija o kampanji. U periodu od 24. marta do dana izbora, 24. aprila 2016 godine, 34 specijalno obučena dugoročna posmatrača bilo je raspoređeno u svakom od postojećih okruga, čime je ostvarena jednaka mogućnost dobijanja informacija o toku i trendovima izbornog procesa za teritoriju cele Srbije⁸.

Metodologija za dugoročno praćenje izbornog procesa posmatračke misije „Građani na straži“ bazirala se na najvišim međunarodnim standardima za posmatranje izbora (*Deklaracija o principima za međunarodno posmatranje izbora*⁹, *Kodeks ponašanja za međunarodne posmatrače izbora*, *Deklaracija o principima za nepartijsko posmatranje izbora od strane građanskih organizacija*¹⁰ i *Kodeks ponašanja za nepartijske posmatrače*), što nam je omogućilo da izveštavamo o kvalitetu samog izbornog procesa.

4.2 IZBORNI DAN – 24. april 2016. godine

CRTA posmatračka misija „Građani na straži“ je praćenje izbornog dana na parlamentarnim izborima u Srbiji 24. aprila 2016. godine zasnivala na statističkim principima metodologije Paralelnog prebrojavanja glasova (PPG). PPG metodologija predstavlja najefikasniji metod za sistematsko prikupljanje informacija i omogućava civilnom društvu da proceni kvalitet procesa tokom izbornog dana i utvrdi pouzdanost zvaničnih izbornih rezultata koje objavljuje izborna administracija.

PPG predstavlja posmatranje procesa izbornog dana na uzorku biračkih mesta (BM) izabranih slučajno i reprezentativno za teritoriju Republike Srbije¹¹. Ovako razvijen uzorak biračkih mesta omogućava da se dobijeni rezultati mogu primeniti na celu zemlju. Naši posmatrači bili su raspoređeni na slučajnom i reprezentativnom uzorku od 450 biračkih mesta širom Srbije.

CRTA posmatračka misija „Građani na straži“ pratila je procese koji prethode izbornom danu, a za izborni dan je metodologijom PPG prikupljala i pružala uvid u informacije o regularnosti procesa tokom izbornog dana za celu zemlju, kao i rezultate o izlaznosti i broju glasova, uzimajući u obzir samo ona biračka mesta iz uzorka na kojima nije došlo do deformacije volje birača nepravilnostima i neregularnostima.

⁸ Posmatračka misija „Građani na straži“ nije imala raspoređene posmatrače na teritoriji Kosova i Metohije.

⁹ <https://www.ndi.org/dop>

¹⁰ <https://www.ndi.org/DoGP>

¹¹ Uzorak ne uključuje biračka mesta na teritoriji Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija kao ni biračka mesta u inostranstvu

4.3 PERIOD POSLE IZBORNOG DANA

Nakon procesa glasanja tokom izbornog dana, posmatrači su pratili rad Republičke izborne komisije do saopštavanja zvaničnih rezultata, kao i proces žalbi na rad biračkih odbora i Republičke izborne komisije.

5. PRELIMINARNI NALAZI

Ovaj preliminarni izveštaj se fokusira na kvalitet procesa tokom izbornog dana, i zasniva se na informacijama prikupljenim od 900 akreditovanih i obučeni kratkoročnih posmatrača, raspoređenih na osnovu slučajnog i reprezentativnog uzorka na 450 biračkih mesta, kao i 34 mobilna tima koji su posmatrali izborna dešavanja van biračkih mesta u svim okruzima u Srbiji. Procena ukupnog kvaliteta izbornog procesa biće predstavljena u konačnom izveštaju CRTA posmatračke misije "Građani na straži".

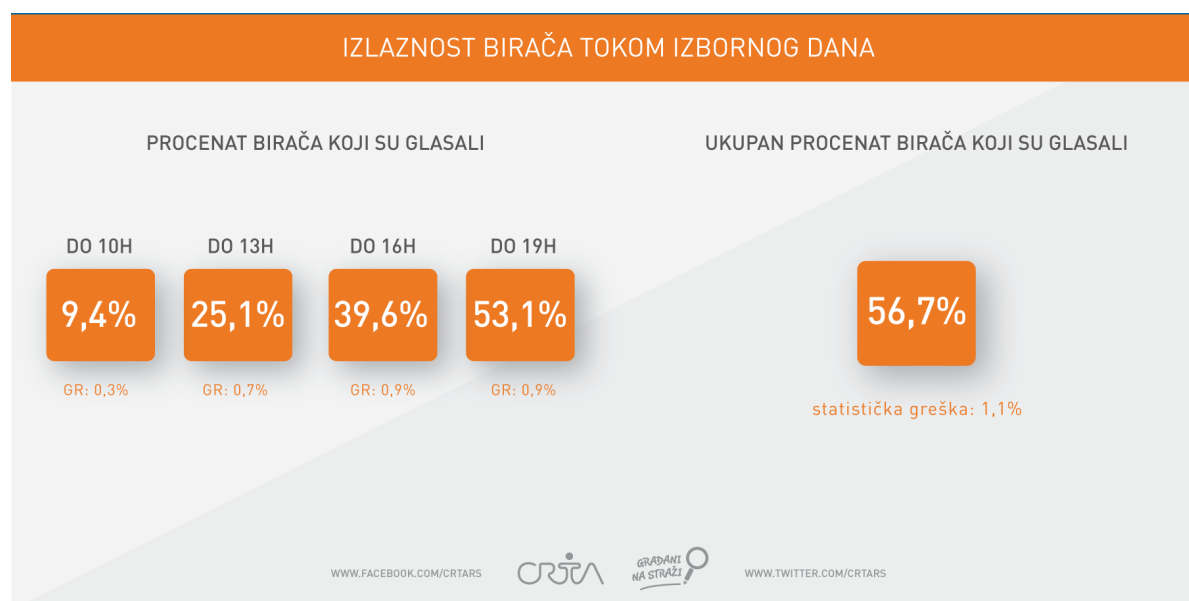
Na osnovu informacija prikupljenih od strane posmatrača, izborne procedure tokom dana glasanja u Srbiji su protekle bez većih problema. Međutim, tokom izbornog dana je na četiri odsto biračkih mesta zabeležen niz incidenata, propusta i neregularnosti koje ne utiču na regularnost celokupnog izbornog procesa. S druge strane, postojanje ovih nepravilnosti bi, imajući u vidu privremene rezultate saopštene od strane Republičke izborne komisije (RIK)¹² mogle da utiču na konačne rezultate izbora. Ove nepravilnosti ukazuju na ozbiljno i zabrinjavajuće nepoštovanje zakonodavnog okvira koji reguliše izborni proces.

Neophodno je naglasiti da je izborni dan samo jedna od etapa izbornog procesa, čiji se kvalitet jedino može utvrditi sveobuhvatnim uvidom u celinu izbornog procesa.

5.1 IZLAZNOST I REZULTATI

Saglasno Odluci Republičke izborne komisije (RIK) o utvrđivanju i objavljivanju konačnog broja birača u Republici Srbiji, usvojenoj na 115. sednici RIK-a, održanoj 22. aprila 2016. godine, konačan broj birača za sve jedinice lokalne samouprave na dan 21. aprila 2016. godine iznosio je 6.739.441 birača, raspoređenih na 8.377 biračkih mesta.

Na osnovu rezultata prikupljenih sa 450 biračkih mesta iz uzorka na vanrednim parlamentarnim izborima 24. aprila 2016.godine, glasalo je 56,7 odsto birača upisanih u birački spisak, uz statističku grešku od +/- 0,9%.

¹² http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/izbori-2016/Tabela1_privremena_bez_mandata.pdf

Procenat nevažećih glasačkih listića je 3,15 odsto uz statističku grešku od +/- 0,38%. Na osnovu podataka sa uzorkovanih biračkih mesta, rezultati izbora po izbornim listama, uz ukazanu statističku grešku su:

PARLAMENTARNI IZBORI 2016

REZULTATI

1. ALEKSANDAR VUČIĆ – SRBIJA POBEĐUJE	48,40%	1,22%
2. IVICA DAČIĆ - SPS, JS - D.M. PALMA	10,77%	0,56%
3. DR V. ŠEŠELJ - SRPSKA RADIKALNA STRANKA	8,05%	0,34%
4. ZA PRAVEDNU SRBIJU - DEMOKRATSKA STRANKA	6,18%	0,43%
5. DOSTA JE BILO - SAŠA RADULOVIĆ	6,09%	0,59%
6. DVERI - DSS - S. RAŠKOVIĆ IVIĆ - B. OBRADOVIĆ	5,15%	0,35%
7. BORIS TADIĆ, Č. JOVANOVIĆ - SAVEZ ZA BOLJU SRBIJU - LDP, LSV, SDS	5,04%	0,30%
8. SAVEZ VOJVODANSKIH MAĐARA - I. PASTOR	1,48%	0,52%
9. BORKO STEFANOVIĆ - Srbija za sve nas	0,93%	0,09%
10. ZA SLOBODNU SRBIJU - ZAVETNICI - MILICA ĐURĐEVIĆ	0,73%	0,06%
11. SDA SANDŽAKA - DR SULEJMAN UGLJANIN	0,73%	0,44%
12. M. ZUKORLIĆ - BDZS	0,70%	0,44%
13. ZELENA STRANKA, Goran Čabradi	0,64%	0,06%
14. U INAT - SLOŽNO ZA SRBIJU - NARODNI SAVEZ, Vladan Glišić	0,43%	0,05%
15. RUSKA STRANKA - SLOBODAN NIKOLIĆ	0,41%	0,05%
16. GRUPA GRAĐANA ZA PREPOROD SRBIJE - PROF. DR. SLOBODAN KOMAZEC - J. DERETIĆ	0,37%	0,04%
17. SRPSKO RUSKI POKRET - SLOBODAN DIMITRIJEVIĆ - Dragan Todorović	0,24%	0,03%
18. DIJALOG - MLADI SA STAVOM - STANKO DEBELJKOVIĆ	0,19%	0,03%
19. PARTIJA ZA DEMOKRATSKO DELOVANJE - ARDITA SINANI	0,19%	0,21%
20. Republikanska stranka/ Republikánus párt - Nikola Sandulović	0,12%	0,03%

statistička
greška

NEVAŽEĆI LISTIĆI 3.15%

WWW.FACEBOOK.COM/CRTARS

WWW.TWITTER.COM/CRTARS

5.2 OTVARANJE BIRAČKIH MESTA

Otvaranje biračkih mesta za glasanje na vanrednim parlamentarnim izborima Srbiji prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama, dok su na nekoliko mesta zabeležene nepravilnosti.

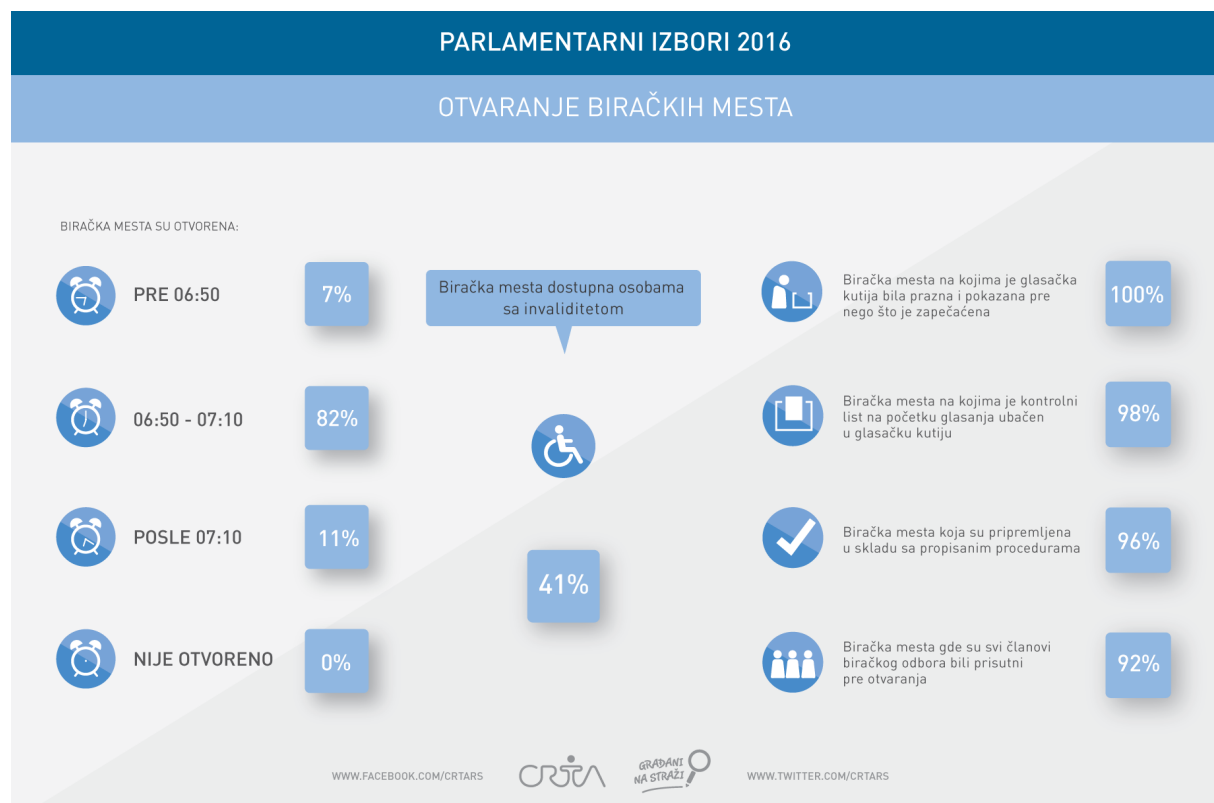
Ukupno 82 odsto biračkih mesta otvoreno je na vreme, sedam odsto otvoreno je pre vremena, dok je 11 odsto otvoreno sa zakašnjenjem. Kašnjenja sa otvaranjem biračkih mesta zabeležena su u Beogradu i na jugu Srbije, dok je ranije otvaranje biračkih mesta zabeleženo u zapadnoj i centralnoj Srbiji.

Na gotovo svim biračkim mestima (99,8%) glasačka kutija je bila prazna pre nego što je zapečaćena, na dva odsto biračkih mesta kontrolni listić nije ubačen u glasačku kutiju na početku samog glasanja, i to prvenstveno na jugu Srbije, a četiri posto biračkih mesta u Srbiji nije organizovano u skladu sa propisanim procedurama. Na istom procentu biračkih mesta u zapisnik o radu biračkih odbora nisu ubeležene sve aktivnosti, uglavnom na istoku Srbije. Prilikom otvaranja, na osam odsto biračkih mesta nisu bili prisutni svi članovi stalnog sastava biračkog odbora, i to uglavnom na istoku i zapadu Srbije.

Na jedan odsto biračkih mesta zabeležene su ozbiljne nepravilnosti prilikom otvaranja biračkih mesta, poput nepravilnog uređenja biračkog mesta ili izostanka prebrojavanja glasačkih listića pre otvaranje biračkog mesta. Takođe, zabeleženi su i slučajevi sprovođenja kampanje na manje od 50 metara od biračkog mesta.

Ukupno 59 odsto biračkih mesta nije bilo dostupno za osobe sa invaliditetom.

Sve navedene nepravilnosti odnosile su se na izolovane slučajeve i ne mogu se smatrati trendom.

5.3 PROCES GLASANJA

Na 96 odsto biračkih mesta proces glasanja je protekao u skladu sa zakonskim okvirom, predviđenim procedurama za sprovođenje izbora i pravilima o radu biračkih odbora. Takođe, gotovo svim biračima kojima je bila potrebna pomoć pri glasanju pomoć je ukazana. Osim dva izolovana slučaja privremenog udaljavanja sa biračkog mesta, posmatrači CRTA – “Građani na straži” nisu izvestili da su imali bilo kakvih probleme sa pristupom i posmatranjem izbornih dešavanja na biračkom mestu.

Međutim, tokom izbornog dana je zabeležen niz incidenata, propusta i neregularnosti koje ukazuju na ozbiljno nepoštovanje principa neotuđivosti glasačkog prava i principa „jedan birač – jedan glas“, kao i procedure za identifikaciju birača. Na ukupno četiri odsto biračkih mesta posmatrači su zabeležili ozbiljne nepravilnosti kao što su glasanje bez prethodnog utvrđivanja identiteta birača, glasanje birača koji su već glasali na nekom drugom biračkom mestu (postojanje nevidljivog spreja na ruci birača), izostanak korišćenja UV lampe i fotografisanje glasačkih listića kao i slučajevi vođenja kampanje na manje od 50 metara od biračkog mesta.

Na 3,8 odsto biračkih mesta registrovan je značajan broj birača kojima je dozvoljeno da glasaju bez važećih ličnih dokumenata propisanih zakonom. Na dodatnih šest odsto biračkih mesta postojali su slični slučajevi, ali znatno manjeg obima. Ove nepravilnosti su se mahom dešavale na istoku i jugu Srbije.

Na 3,3 odsto biračkih mesta u Srbiji primećeni su pojedinačni slučajevi u kojima je biračima dozvoljeno da glasaju bez identifikacije u biračkom spisku. Ovi slučajevi su bili podjednako rasprostranjeni širom Srbije.

Zabeleženi su i pojedinačni slučajevi da biračima sa važećim dokumentima koji su upisani u birački spisak nije dozvoljeno da glasaju. Međutim, broj ovih slučajeva se nikako ne može smatrati statistički relevantnim podatkom.

Na 39 odsto biračkih mesta zabeleženi su pojedinačni slučajevi birača čije ime nije pronađeno na izvodu iz biračkog spiska. Dodatno, tokom izbornog dana posmatračkoj misiji se obratio veliki broj građana sa informacijama da nisu mogli da glasaju jer nisu bili na izvodu iz biračkog spiska, iako su naveli da su prethodno utvrdili da se nalaze u elektronskoj bazi biračkog spiska koja je dostupna na sajtu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave. Nakon ovih informacija, posmatračka misija je kroz svoju mrežu posmatrača na biračkim mestima dodatno proverila ove informacije. Na osnovu informacija dobijenih od posmatrača na 20 odsto biračkih mesta birači su tvrdili da su se pre dolaska na biračko mesto uverili da su upisani u birački spisak (uvidom u elektronsku bazu na sajtu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave), ali se njihovo ime nije nalazilo u izvodu iz biračkog spiska na samom biračkom mestu. Kada se uzme u obzir ukupan broj ovakvih slučajeva koje su posmatrači registrovali, njihova zastupljenost odnosi se na 0.32 odsto birača koji su upisani u birački spisak. Ovaj identifikovani problem ukazuje na ozbiljne manjkavosti biračkog spiska, njegovu administraciju i ažuriranje.

Zabeleženi su i slučajevi u kojima su se pored biračkih mesta pojavljivali stranački aktivisti sa spiskovima birača, koji su u koordinaciji sa članovima biračkih odbora upoređivali da li su njihovi “sigurni glasači” glasali. Takođe, mobilni timovi su uočili i da su stranke slale svoje predstavnike na privatne adrese građana da provere da li su glasali. Primećen je i jedan incident kada je ženska osoba koja se predstavila kao pripadnica romske partije primećena ispred biračkog mesta sa spiskom od oko sto ljudi i zaokruživala glasače. Članovi biračkog odbora su reagovali i pozvali policiju.

Zabeležen je i slučaj ukradenog glasačkog listića, kao i pokušaj glasanja sa falsifikovanim listićem.

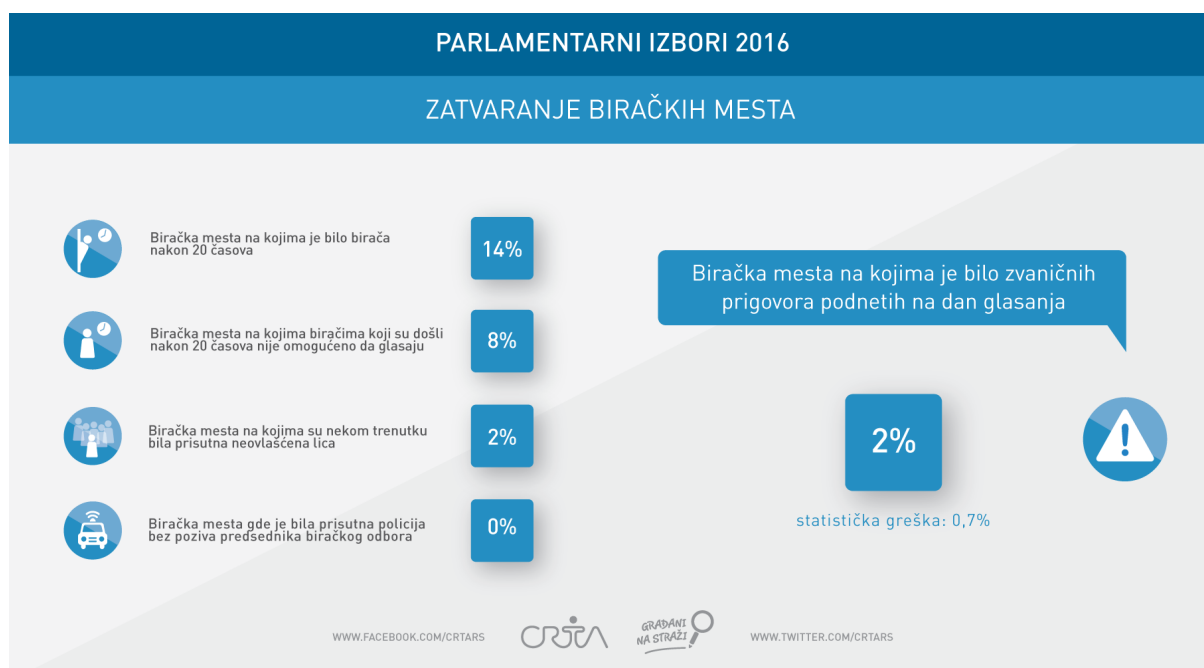
5.4 PROCES ZATVARANJA BIRAČKIH MESTA I PREBROJAVANJE GLASOVA

Zatvaranje biračkih mesta nakon završetka glasanja na vanrednim parlamentarnim izborima u Srbiji prošlo je uglavnom u skladu sa propisanim procedurama, bez zabeleženih većih nepravilnosti.

Na 14 odsto biračkih mesta bilo je birača i nakon 20 časova, ali je na samo osam odsto biračkih mesta dozvoljeno biračima da glasaju nakon 20 časova.

Na dva odsto biračkih mesta u određenim trenucima bila su prisutna neovlašćena lica, uglavnom na istoku Srbije. Na istom procentu biračkih mesta bilo je zvaničnih prigovora biračkom odboru.

Naši posmatrači nisu registrovali prisustvo policije na biračkim mestima, kao ni značajnije probleme sa procedurama zatvaranja biračkih mesta.

6. PREPORUKE

- Potrebno je organizovati programe obuke članova biračkih odbora kako bi unapredili kapacitete za primenu propisa koji se odnose na sprovođenje izbora.
- Unaprediti zakonski okvir u pravcu jasnog definisanja nadležnosti i prava organa za sprovođenje izbora, kako bi se izbeglo preklapanje nadležnosti i različita tumačenja pravnog okvira od strane različitih organa.
- Obezbediti dostupnost biračkih mesta osobama sa invaliditetom.
- Unapređenje mehanizama za dosledno i efikasno sprovođenje zakonskih normi koje uređuju ponašanje aktera tokom izbornog dana, poštovanje principa neutuđivosti glasačkog prava, identifikacije birača i poštovanje principa „jedan birač – jedan glas“.
- Neophodnost uređivanja, kao i unapređenje administriranja i ažuriranja jedinstvenog biračkog spiska.

7. O CRTA

CRTA je organizacija civilnog društva koja zajedno sa građanima utiče na **povećanje otvorenosti i odgovornosti institucija i javnih funkcionera kroz praćenje njihovog rada**. U svom zalaganju za **primenu koncepta odgovornog ponašanja u društvu** CRTA razvija različite mehanizme za praćenje i procenu stepena otvorenosti institucija i odgovornosti nosilaca vlasti, pre svega kroz **upotrebu novih tehnologija i inovativnih tehnoloških rešenja**. CRTA **istražuje i edukuje građane i donosiocce odluka o konceptu transparentnosti i odgovornosti, i zastupa njihovu primenu kao osnovnih vrednosti demokratskog društva**.

Za više informacija kontaktirajte: Jovanu Đurbabić 063/591025, jovana.djurbabic@crt.rs